

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СУС ЛЕСЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 338.24:636

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА**

08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському національному агроекологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор
Дема Дмитро Іванович,
Житомирський національний
агроекологічний університет,
завідувач кафедри фінансів і кредиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН України
Гльчук Микола Максимович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
завідувач кафедри організації агробізнесу

кандидат економічних наук
Саламін Оксана Степанівна,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини
та біотехнологій ім. С. З. Гжицького,
старший викладач кафедри
економіки підприємства, інновацій
та дорадництва в АПК ім. І. В. Поповича

Захист дисертації відбудеться 10 грудня 2015 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.083.02 у Житомирському національному агроекологічному університеті Міністерства освіти і науки України за адресою: 10008, м. Житомир, бульвар Старий, 7, ауд. 55.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Житомирського національного агроекологічного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 10008, м. Житомир, бульвар Старий, 7.

Автореферат розісланий 09 листопада 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Л. В. Тарасович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нині стан вітчизняної галузі тваринництва, як однієї із життєво необхідної та найбільш пріоритетної сфери сільського господарства, залишається складним з огляду на невідповідність сучасного рівня її розвитку стратегічним можливостям. Гострота ситуації підтверджується циклічністю виробничого процесу, а також посиленням соціальних та екологічних вимог щодо виробництва продукції тваринництва, що певною мірою обмежує регулюючий потенціал ринкового механізму. За таких умов розвиток галузі тваринництва відбувається за активної регулюючої участі держави з метою створення стабільних економічних, правових, соціальних і екологічних передумов формування конкурентоспроможного середовища, задоволення потреб населення в продуктах харчування та гарантування національної продовольчої безпеки країни. Водночас ефективність регуляторного впливу держави на процеси розвитку галузі тваринництва безпосередньо залежить від механізмів його реалізації. Враховуючи зазначене, нагальною стає потреба у запровадженні виваженого та системного підходу до формування механізму державного регулювання галузі тваринництва, який відповідатиме міжнародним принципам та нормам.

Теоретичні основи визначення місця держави й обґрунтування механізмів її впливу на розвиток економічних процесів закладено такими класиками економічної науки, як Дж. Б'юкенен, Дж. Кейнс, А. Маршалл, В. Паретто, Д. Рікардо, П. Самуельсон, А. Сміт та ін. Вагомий внесок в обґрунтування концептуальних засад удосконалення державного регулювання сільського господарства та розробку його понятійно-категоріального апарату зробили О. Бородіна, С. Майстро, О. Могильний, Г. Мостовий, М. Латинін, М. Корецький, О. Саламін, Г. Черевко та ін. Стан державної підтримки тваринництва в Україні розкрито у працях таких науковців, як П. Березівський, П. Гайдуцький, А. Діброва, М. Дем'яненко, М. Ільчук, І. Михасюк та ін. Відзначаючи цінність напрацювань названих дослідників, слід зауважити, що існує потреба в поглибленні теоретико-практичних засад формування механізму державного регулювання галузі тваринництва та науковому обґрунтуванні взаємодії його інструментарію. Значимість даного питання зумовило вибір теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами планами темами. Дисертаційне дослідження виконано автором відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського національного агроекологічного університету за темами: «Розробити та обґрунтувати стратегічні напрями і пріоритети формування конкурентоспроможного аграрного сектора економіки Північно-Західного регіону України» (номер державної реєстрації 0110U002406) та «Фінансова політика в аграрному секторі економіки» (номер державної реєстрації 0111U009726), у межах яких автором науково обґрунтовано теоретичні, методичні положення та практичні рекомендації щодо формування механізму державного регулювання галузі тваринництва.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування та поглиблення теоретико-методичних засад й розробка практичних рекомендацій щодо формування механізму державного регулювання галузі тваринництва. Відповідно до цього поставлено та вирішено такі завдання:

- узагальнити трактування поняття «механізм державного регулювання галузі тваринництва»;
- з'ясувати теоретичні основи та методичні положення формування складових механізму державного регулювання галузі тваринництва;
- ідентифікувати особливості та деструктивні чинники розвитку галузі тваринництва і обґрунтувати заходи щодо їх локалізації та нейтралізації;
- здійснити моніторинг бюджетної державної підтримки та виокремити напрями регуляторних дій, спрямованих на підвищення рівня інтенсивності виробництва в галузі тваринництва;
- запропонувати методичний інструментарій оцінки державного регулювання галузі тваринництва;
- визначити вагомість впливу основних регуляторних важелів на виробництво м'ясної та молочної продукції;
- спрогнозувати обсяги виробництва основних видів продукції тваринництва для забезпечення продовольчої безпеки країни з урахуванням позитивного впливу державних регуляторних важелів;
- обґрунтувати необхідність системного підходу до формування механізму державного регулювання інноваційного розвитку галузі тваринництва;
- розробити пропозиції щодо державного регулювання галузі тваринництва з позиції адаптації виробників м'ясної та молочної продукції в системі євроінтеграційних вимог.

Об'єктом дослідження є процес формування механізму державного регулювання галузі тваринництва.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо формування механізму державного регулювання галузі тваринництва.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження слугували результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців з питань державного регулювання сільського господарства. За допомогою методів *індукції, термінологічного аналізу й операціоналізації понять* досліджено та уточнено поняття «механізм державного регулювання галузі тваринництва». *Історико-економічний метод* використано для дослідження еволюції теорії і практики державного регулювання. Для оцінки динаміки розвитку галузі тваринництва та результативності державного регулювання застосовувалися: *статистико-математичний метод*, зокрема такі його прийоми, як *порівняння* (зіставлення даних за окремі роки), *групування* (для ідентифікації груп областей за рівнем отриманих бюджетних дотацій), *кореляційно-регресійний аналіз* (для встановлення тісноти зв'язку між результативною ознакою та основними факторами), *факторний аналіз* (для виявлення резервів підвищення ефективності державного регулювання),

екстраполяції рядів динаміки (здійснено прогноз фінансування інноваційного розвитку сільського господарства). На основі методів: *моделювання* – розроблено модель збільшення виробництва продукції тваринництва; *генералізації* – абстраговано (виділено) головні фактори (інструменти державного регулювання) впливу на обсяги виробництва продукції тваринництва; *дискримінантного аналізу* – розроблено інтегральний показник оцінки державного регулювання галузі тваринництва. За допомогою *соціологічного методу* та *експертних оцінок* виявлено основні проблеми і напрями державної підтримки виробників продукції тваринництва. У роботі також використовувалися *графічні та табличні прийоми*.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти, державні цільові програми розвитку, офіційні матеріали та статистично-аналітична інформація Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (*FAO*), Державного комітету статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Національного банку України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених з проблеми дослідження, ресурси всесвітньої комп'ютерної мережі *Internet* та результати особистих досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та поглибленні теоретико-методичних засад й розробці практичних рекомендацій щодо формування механізму державного регулювання галузі тваринництва, а саме:

вперше:

- розроблено теоретичні та методичні положення щодо формування механізму державного регулювання галузі тваринництва, які передбачають, поряд із комплексним застосуванням методів регуляторного впливу, використання точкового інструментарію державної фінансової підтримки;

удосконалено:

- визначення поняття «механізм державного регулювання галузі тваринництва», яке, на відміну від існуючих, трактується як сукупність регуляторних методів та важелів жорсткого, м'якого та стимулюючого характеру, що взаємопов'язані і діють під впливом динамічних елементів (цілей, напрямів та принципів) з метою створення стабільних економічних, правових, соціальних і екологічних умов розвитку галузі;
- методичний підхід до прогнозування обсягів виробництва м'яса та молока товаровиробниками України, який відображає залежність виробництва продукції тваринництва від часового фактору, впливу бюджетних дотацій, залучених інвестицій та впроваджених інновацій;
- інтегральний метод визначення рівня результативності державного регулювання галузі тваринництва, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає використання системи кількісних та якісних показників процесу регулювання, а також характеризується оцінюванням регуляторного впливу;

дістали подальшого розвитку:

- методичний інструментарій вибору основних важелів державного регулювання, що впливають на виробництво продукції тваринництва, зокрема це стосується урахування вагомості впливу прямих та непрямих бюджетних дотацій, інвестиційних вкладень у біологічні активи тваринництва, фінансування наукових та науково-технічних робіт у сільському господарстві;
- пропозиції щодо удосконалення системи державної підтримки галузі тваринництва в частині розробки бюджетних програм, спрямованих на підвищення рівня інтенсивності виробництва, а саме: дотації на утримання високопродуктивного поголів'я ВРХ та компенсування витрат з облаштування новостворених ферм;
- обґрунтування першочергових (з позиції адаптації виробників у системі євроінтеграційних вимог) державних регуляторних дій, до яких віднесено прискорення трансформування дрібних селянських господарств у фермерські господарства сімейного типу, посилення мотиваційних засад залучення інвестицій у галузь та розвиток підприємницької активності товаровиробників.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування механізму державного регулювання галузі тваринництва. Впровадження розроблених рекомендацій на практиці сприятиме активізації аграрної політики щодо розвитку галузі тваринництва.

Зокрема, пропозиції автора щодо стимулювання нарощування обсягів виробництва продукції тваринництва прийнято до впровадження Департаментом агропромислового розвитку Житомирської обласної державної адміністрації при розробці Програми розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2016–2020 рр. (довідка № 1122/8 від 13.05.2015).

Житомирське відділення Українського державного фонду підтримки фермерських господарств розглянуло пропозиції щодо державних регуляторних дій з активізації напрямів консультативно-інформаційної роботи з фермерськими господарствами для підвищення якості продукції з метою збільшення експортного потенціалу Житомирського регіону, а також пропозиції щодо пріоритетних напрямів бюджетної підтримки, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності продукції тваринництва (довідка № 06/73 від 20.05.2015).

Теоретичні та науково-практичні розробки з проблеми формування механізму державного регулювання галузі тваринництва використовуються в навчальному процесі Житомирського національного агроекологічного університету, зокрема при викладанні навчальних дисциплін: «Бюджетна система» та «Бюджетний менеджмент» (довідка № 817 від 04.06.2015).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеною роботою автора. Представлені у дисертаційній роботі результати наукових досліджень отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати, викладені в дисертації, доповідалися на: Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Соціально-економічні перспективи розвитку України в ХХІ столітті» (Тернопіль, 2013); V Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки» (Луцьк, 2013); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Фінансова політика а аграрному секторі економіки» (Житомир, 2014); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Кооперативні читання : 2015 рік» (Житомир, 2015); ІХ–Х науково-практичних конференціях молодих вчених «Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону» (Житомир, 2013, 2014).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць (в т. ч. 10 одноосібних) загальним обсягом 3,57 друк. арк., з яких 6 статей у наукових фахових виданнях України (2,68 друк. арк.), 1 з яких включено до міжнародних наукометричних баз та 6 публікацій в інших виданнях (0,89 друк. арк.).

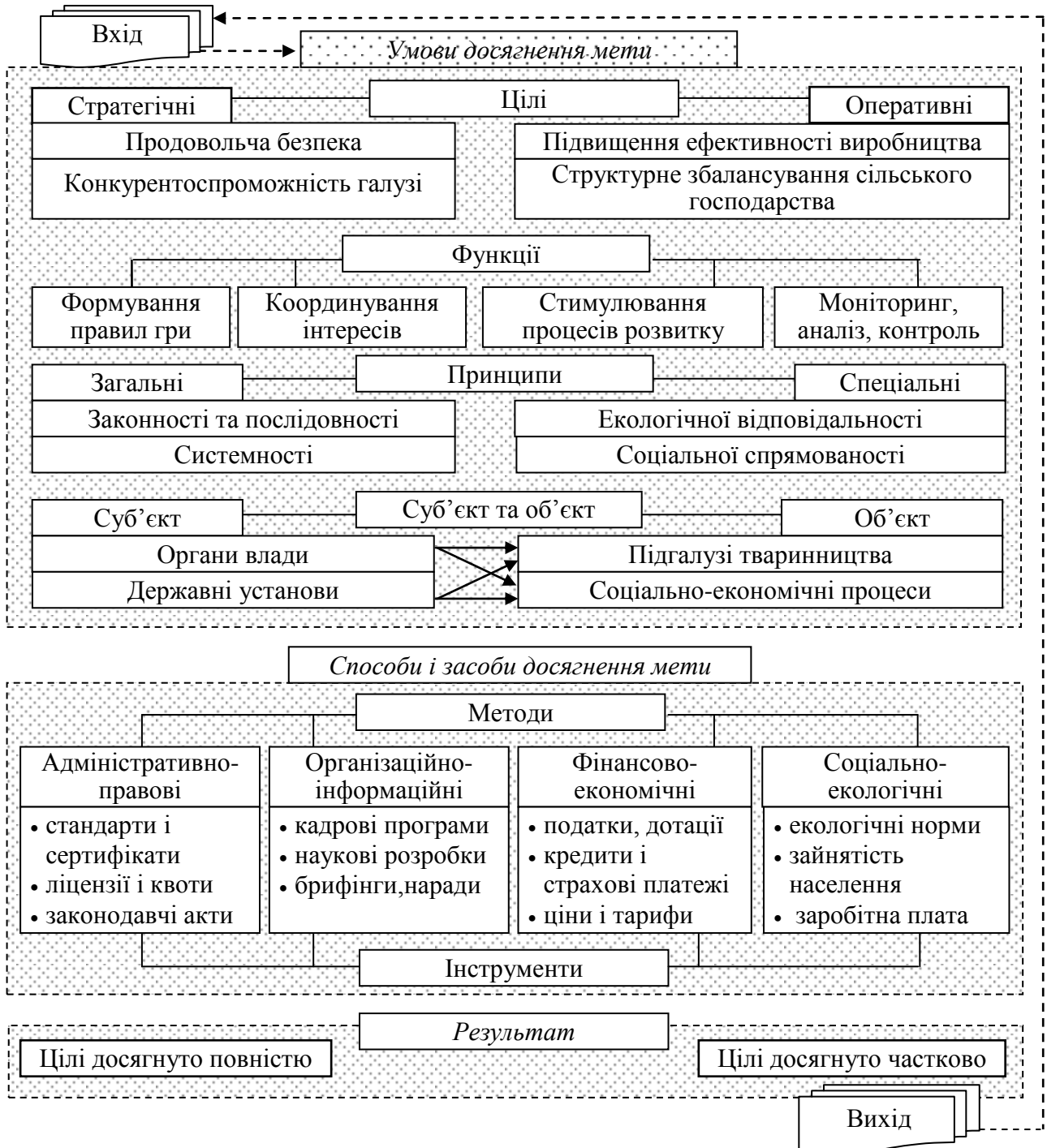
Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 206 найменувань, 13 додатків. Основний текст дисертації викладено на 171 сторінці, містить 29 рисунків та 21 таблицю.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади механізму державного регулювання галузі тваринництва»** – досліджено теоретико-методичні засади формування механізму державного регулювання, зокрема, виокремлено чинники впливу на галузь тваринництва, що спричиняють необхідність в державних регуляторних діях; розкрито інструментарій механізму державного регулювання галузі тваринництва та поглиблено визначення економічного поняття «механізм державного регулювання галузі тваринництва».

Дослідження сутності поняття «механізм державного регулювання галузі тваринництва» дало можливість розглядати його як сукупність важелів адміністративно-правових, організаційно-інформаційних, фінансово-економічних, соціально-екологічних методів жорсткого, м'якого, стимулюючого характеру впливу. При цьому, процес формування механізму державного регулювання галузі тваринництва залежить від постійних змін в економічному та соціальному житті суспільства. Саме ця обставина і визначає той факт, що механізм не може бути статичним. Враховуючи зазначене, виділено динамічну складову механізму, яку слід розглядати як сукупність цілей, напрямів та принципів державного регулювання галузі тваринництва. Результатом теоретичних узагальнень сутності механізму державного регулювання виступає методологія впливу держави на процеси розвитку галузі тваринництва. Водночас, процес реалізації розроблених методологічних засад стримується невизначеністю методики формування складових механізму та

принципу взаємодії регуляторних інструментів. Акцентовано увагу на тому, що вирішення базових проблем, пов'язаних з визначенням ролі держави та ступеня її втручання у розвиток галузі тваринництва, вимагає чіткого обґрунтування методичних підходів до створення дієвого механізму державного регулювання галузі тваринництва. Доведено, що механізм повинен бути гнучким та швидко реагувати на зміну тенденцій розвитку сільського господарства (рис. 1).

Рис. 1. Механізм державного регулювання галузі тваринництва

Авторське бачення проблеми дає можливість визначитися з відповідями на питання, як зміняться вихідні параметри (продовольча безпека, конкурентоспроможність продукції галузі) при зміні інструментів державного

регулювання та як повинен взаємодіяти інструментарій в межах заданих обмежень на вході, щоб забезпечити ефективні показники на виході. Доведено, що саме правильний підбір регуляторних елементів механізму державного регулювання визначає ефективність виробництва галузі тваринництва. Відтак, методологічні засади формування механізму державного регулювання галузі тваринництва тісно переплітаються з інструментарієм його реалізації. В такому випадку суб'єкт регулювання стає носієм організаційно-економічної функціональної координації і відповідає за результати власного впливу.

У другому розділі – «Сучасний стан державного регулювання галузі тваринництва» – визначено позитивні тенденції, що сприяють розвитку галузі, підвищенню ефективності виробництва, а також деструктивні чинники її розвитку; здійснено оцінку сучасного стану державної підтримки; розроблено комплексний інтегральний показник оцінки результативності державного регулювання галузі тваринництва.

Встановлено, що для галузі тваринництва України характерно: 1) концентрація виробництва продукції тваринництва в особистих селянських господарствах (м'яса – 39,7 %, молока – 77,5 %, вовни – 86,6 %, меду – 98,2 %) та їх неспроможність виробляти продукцію, що відповідає міжнародним стандартам якості; 2) не високі темпи росту продуктивності тварин у зв'язку з низьким рівнем сучасної державної системи селекції у тваринництві; 3) збитковий рівень виробництва яловичини, м'яса птиці та вовни, що частково пояснюється відсутністю ефективних каналів реалізації продукції тваринництва, що призводить до недоотримання доходів сільськогосподарськими підприємствами на суму 2659,6 млн грн у рік; 4) низький рівень самозабезпеченості населення продукцією тваринництва. Незважаючи на вищезгадані труднощі та проблеми, які притаманні вітчизняній галузі тваринництва, вона, як і раніше, зберігає значний потенціал для збільшення виробництва та інтенсивного розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Потенціал виробництва галузі тваринництва в Україні

Вид продукції	Рік						2013 р. до 2008 р., +/-
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
<i>Виробництво на 1 особу</i>							
М'ясо, кг	41,2	41,6	44,9	46,9	48,5	52,5	11,3
Молоко, кг	254,3	252,1	245,2	242,5	249,5	252,5	-1,8
Яйця, шт	323,0	345,0	372,0	409,0	419,0	431,0	108,0
<i>Рівень самозабезпеченості за нормативним споживанням*, %</i>							
М'ясо	48,5	48,9	52,8	55,2	57,1	61,8	13,3
Молоко	65,2	64,6	62,9	62,2	64,0	64,7	-0,5
Яйця	108,0	115,0	124,0	136,0	140,0	144,0	36,0
<i>Потенціал виробництва, %</i>							
М'ясо	51,5	51,1	47,2	44,8	42,9	38,2	-13,3
Молоко	34,8	35,4	37,1	37,8	36,0	35,3	0,5
Яйця	-	-	-	-	-	-	X

*Примітка: фізіологічні норми споживання однією особою м'яса – 85,0 кг, молока – 390,0 кг, яєць – 300,0 шт.

Враховуючи затверджені Міністерством охорони здоров'я України фізіологічні потреби населення в основних харчових речовинах та енергії, рівень самозабезпеченості розраховано, як відношення виробленої продукції до фізіологічних норм споживання, а потенціал виробництва у м'ясному та молочному напрямках встановлено шляхом визначення різниці між повним самозабезпеченням згідно з нормами МОЗ України та його фактичним показником. За результатами проведеного дослідження встановлено, що товаровиробники можуть збільшувати обсяги виробництва м'яса на 38,2 %, а молока – на 35,3 %.

Встановлено, що державне регулювання галузі тваринництва покликане збалансувати інтереси виробників, споживачів та держави, а державна підтримка – забезпечити достатній рівень рентабельності для розширеного виробництва, стимулювати виробництво продукції тваринництва з метою формування продовольчої безпеки, створити підґрунтя для стабільної економічної ситуації в галузі.

У процесі аналізу фінансової державної підтримки визначено, що 0,17 % від валової доданої вартості сільського господарства в 2013 р. складають прямі дотації галузі тваринництва, тоді як цей показник у 2008 р. становив 1,80 %. Водночас, в США питома вага прямих дотацій сільського господарства у валовій доданій вартості галузі складає 12 %, в ЄС – 21 %, а розмір прямої державної підтримки фермерських господарств становить майже 10 тис. дол. на господарство, що в перерахунку складає близько 1 тис. дол. на 1 га. Якщо у більшості країн ЄС дотації складають 300–460 євро на 1 га, то в Україні цей показник у 2013 р. склав 5,4 грн/га.

За допомогою групування методом нерівних інтервалів встановлено, що бюджетні дотації направлені на підтримку великих товаровиробників (табл. 2).

Таблиця 2

**Групування адміністративних областей України
за обсягами державної підтримки, 2013 р.**

Показник	Група за обсягом державної підтримки на 1 га с.-г. угідь, грн		
	I до 70	II 70–130	III понад 130
Кількість адміністративних областей, од.	13	5	6
Розмір підприємства*, га	325	481,7	407,8
Виробництво продукції тваринництва на 1 га с.-г. угідь, тис. грн	1,1	1,5	2,6
Рівень рентабельності тваринництва, %	7,9	3,9	14,2
Одержано прибутку на 1 грн дотацій, грн	2,1	0,5	1,2
Частка в загальних дотаціях, %	17,2	18,7	64,1

* Примітка: включаючи фермерські господарства.

Для статистичного оцінювання результативності державного регулювання галузі тваринництва запропоновано визначати інтегральний показник $I_{др}$ за формулою (1), який передбачає використання системи

кількісних та якісних показників процесу регулювання, а також характеризується оцінюванням окремо кожного методу регуляторного впливу.

$$I_{DP} = \sqrt[n]{k_1 \cdot K_{АП} \cdot k_2 \cdot K_{ОІ} \cdot k_3 \cdot K_{ФЕ} \cdot k_4 \cdot K_{СЕ}}, \quad (1)$$

де I_{DP} – інтегральний показник оцінки державного регулювання галузі тваринництва;

$K_{АП}$, $K_{ОІ}$, $K_{ФЕ}$, $K_{СЕ}$ – узагальнений коефіцієнт окремих компонентів (методів державного регулювання) – адміністративно-правових, організаційно-інформаційних, фінансово-економічних, соціально-екологічних;

k_1, k_2, k_3, k_4 – коефіцієнт впливовості окремого компонента (метода);

n – кількість методів, за якими оцінюється загальний рівень державного регулювання.

Методика побудови інтегрального показника дозволяє оцінювати державне регулювання галузі тваринництва в динаміці. Встановлено, що інтегральний показник оцінки державного регулювання в 2013 р. склав 0,58, що свідчить про необхідність удосконалення механізму державного регулювання галузі тваринництва. Діючий інструментарій державної аграрної політики позитивно впливає на розвиток галузі тваринництва за окремими показниками. Для підвищення рівня державного регулювання, передусім, необхідно удосконалити організаційно-інформаційні методи впливу на процеси розвитку галузі тваринництва.

У третьому розділі – **«Удосконалення механізму державного регулювання галузі тваринництва»** – обґрунтовано основні напрями державного регулювання виробництва продукції тваринництва, визначено механізм його реалізації на підставі проведеного кореляційно-регресійного аналізу; спрогнозовано обсяги та темпи виробництва молока і м'яса у сільськогосподарських підприємствах; запропоновано комплекс заходів державного регулювання щодо виробництва продукції тваринництва в системі євроінтеграційних вимог.

Для виявлення основних причинно-наслідкових зв'язків між виробництвом основних видів продукції у галузі тваринництва (виробництво м'яса худоби і птиці у забійній вазі та молока) і низкою факторних ознак, зокрема, показниками обсягу прямих та непрямих дотацій, обсягу бюджетної підтримки науково-технічних робіт в сільському господарстві, обсягу інвестицій в біологічні активи тваринництва, обсягу отриманих кредитів АПК, застосовано кореляційно-регресійний аналіз, на підставі якого розроблено дескриптивну (описову) модель з поясненням фактичної ситуації та тенденцій розвитку галузі тваринництва. Результати представлено такою функцією:

$$Y_1 = -23,50 - 0,03X_1 + 0,06X_2 + 2,26X_3, \quad (2)$$

де X_1 – непряма бюджетна підтримка м'ясного напрямку, тис. грн/100 га с.-г угідь;

X_2 – бюджетне фінансування інновації, тис. грн/100 га с.-г угідь;

X_3 – інвестиції в біологічні активи тваринництва, тис. грн/100 га с.-г угідь.

З'ясовано, що в процесі державного регулювання м'ясного напрямку виробництва продукції тваринництва основним пріоритетом повинен стати інноваційно-інвестиційний розвиток галузі. Наразі такі важелі державного регулювання, як фінансове забезпечення наукових інновацій та капітальні інвестиції в тваринництво, можуть створити умови швидкого та ефективного розвитку в м'ясному напрямі виробництва.

Поглиблене дослідження механізму виплат бюджетних дотацій фізичним особам за утримання та збереження молодняка великої рогатої худоби дає підстави стверджувати про компенсаційний або ж соціальний характер даних виплат (підтримання доходів сільського населення). Це пов'язано із тим, що у 2013 р. поголів'я молочного стада в особистих селянських господарствах зменшилося на 19,4 тис. гол., а з 2012 р. показник продуктивності корів і темпи його росту є нижчими, ніж показники в сільськогосподарських підприємствах України. Виходячи з цього, доведено необхідність зміни державних регуляторних дій щодо стимулювання виробників молочної продукції, а саме – запровадження виплат дотацій виключно за утримання високопродуктивного молочного поголів'я ВРХ та компенсаційних виплат за понесені витрати з облаштування новостворених молочних ферм. Такі бюджетні програми підтримки сприятимуть інтенсивному розвитку молочної галузі тваринництва та виробництву конкурентоспроможної продукції.

З метою виявлення подальших тенденцій виробництва продукції тваринництва в Україні на основі узагальнених показників 2005–2013 рр. розроблено прогнозну (предикативну) модель виробництва, яка подана на основі нелінійного диференційного рівняння першого порядку, що враховує зміну впливу державних регулюючих важелів на виробництво молока та м'яса протягом певного часового проміжку (часовий лаг):

$$\frac{dY(t)}{dt} = k_{\Sigma_i} \left(1 - \frac{Y(t)}{Y(\max)}\right) Y(t), \quad (3)$$

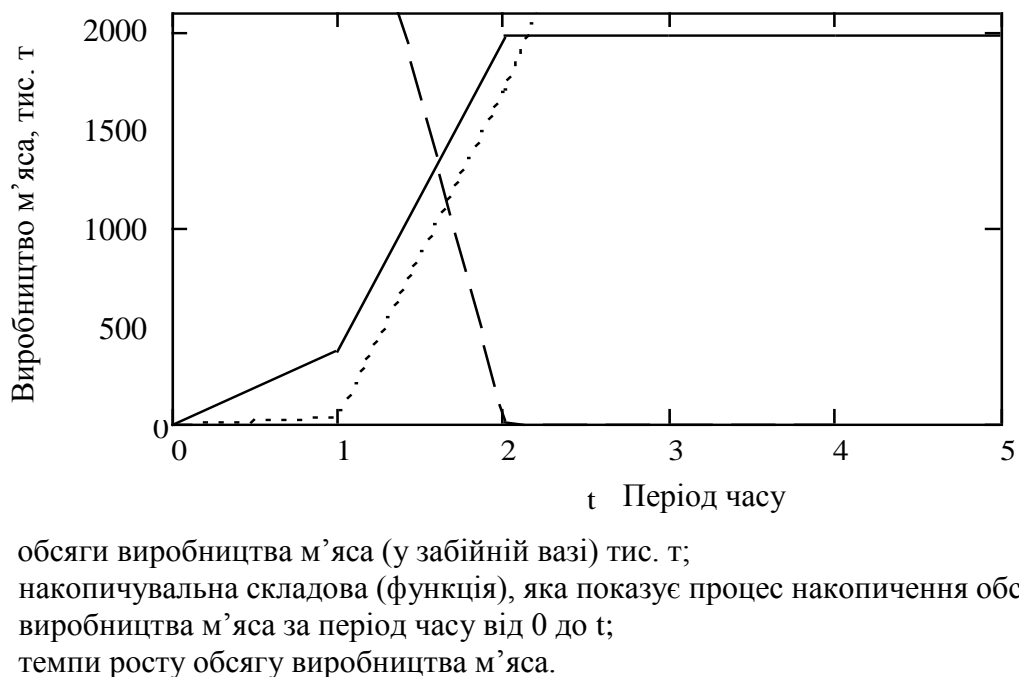
де $\frac{dY(t)}{dt}$ – швидкість зміни обсягів виробництва продукції тваринництва, яка визначається як похідна першого порядку;

$Y(\max)$ – необхідний розмір виробництва продукції тваринництва, який визначено на підставі розрахунку виробничого потенціалу галузі тваринництва (табл.1), а саме виробництво м'яса – 1991,88 тис. т, а виробництво молока – 3494,12 тис. т;

$Y(t)$ – обсяг виробництва відповідного виду продукції у момент часу t ;

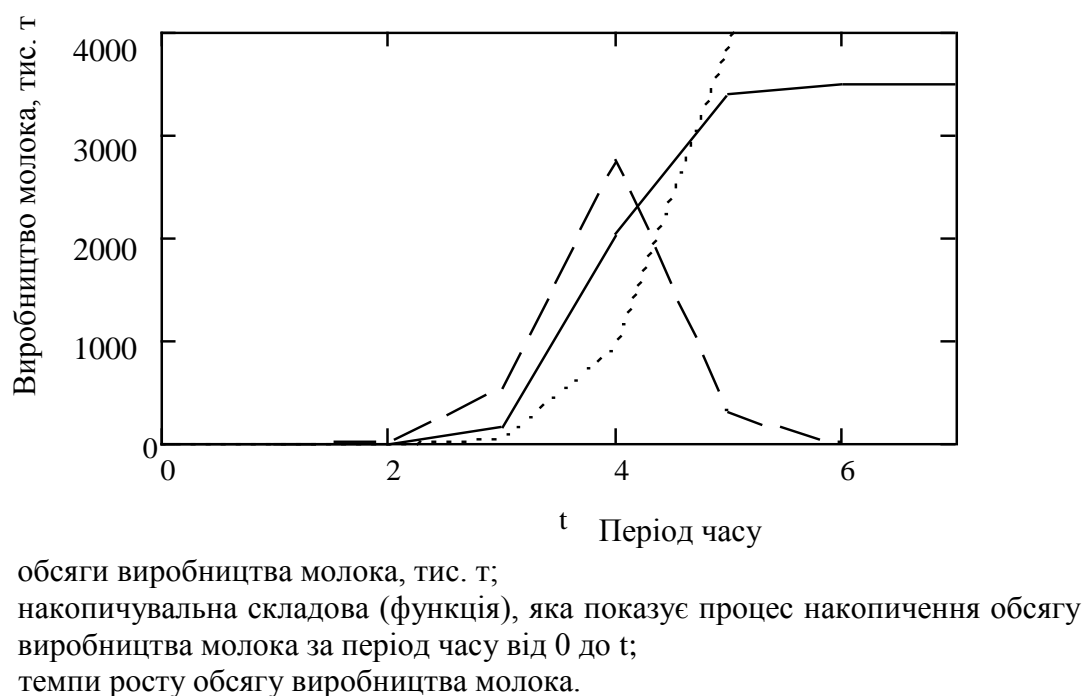
k_{Σ_i} – інтегральний коефіцієнт, який складається з коефіцієнтів, розрахованих на основі проведеного регресійного аналізу.

Встановлено, що за умови активізації фінансово-економічних важелів державного регулювання на рівні 2005–2013 рр. виробництво м'яса обсягом 1991,88 тис. т буде досягнуто у 2016 р. При цьому максимальний ефект від державного регулювання матиме місце через 18 місяців. У цей період темпи росту обсягів виробництва м'яса будуть найвищими (рис. 2).

Рис. 2. Прогнозування виробництва м'яса в сільськогосподарських підприємствах України

Позитивний вплив регуляторних важелів на виробництво молока спостерігається із запізненням у 2 роки. Виходячи з цього, виробництво молока обсягом 3494,12 тис. т буде досягнуто в 2019 р. При цьому, максимально позитивний ефект впливу важелів державного регулювання досягається на четвертий рік (рис. 3).

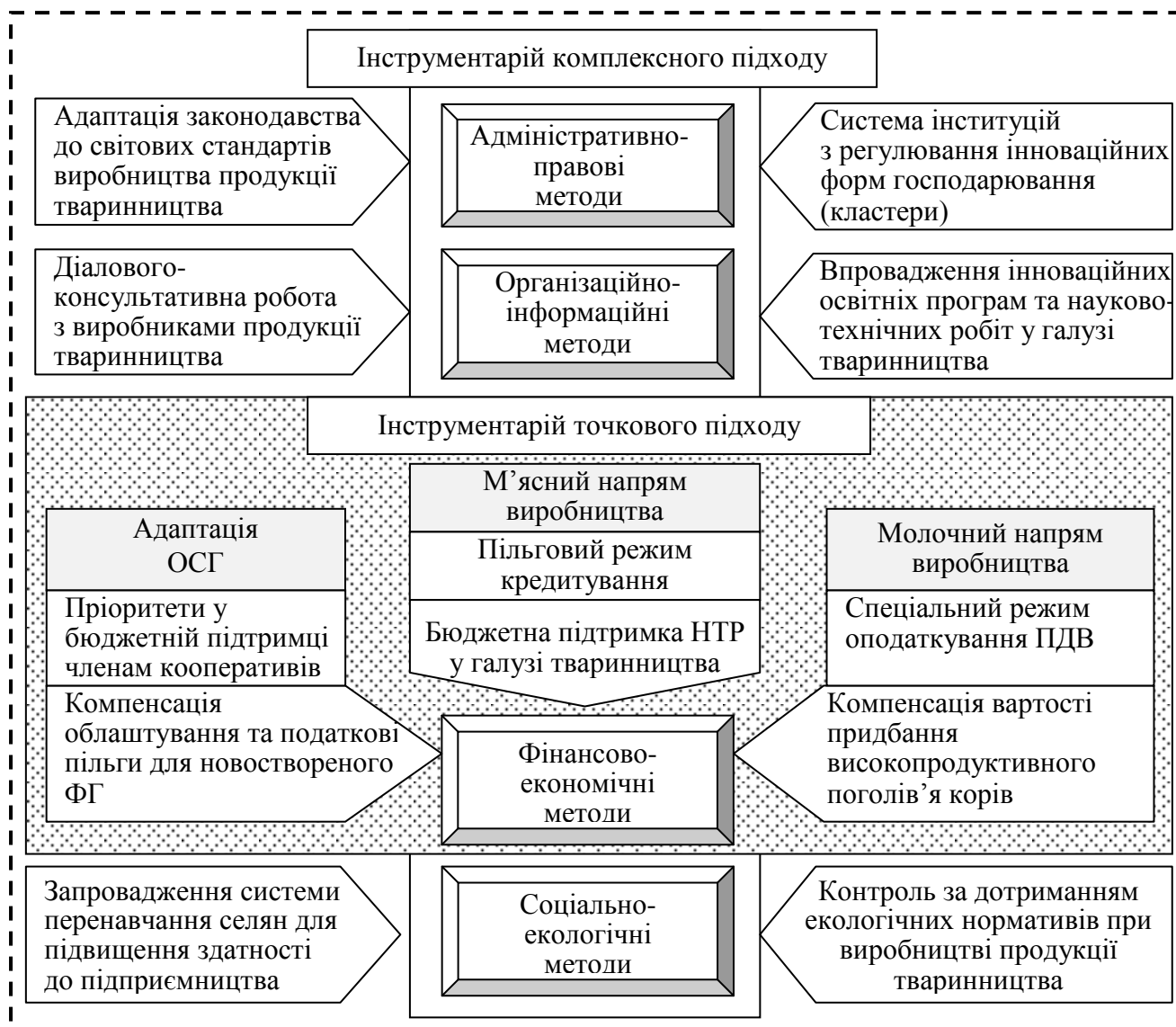
Рис. 3. Прогнозування виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах України

На основі отриманих результатів предикативного та описового моделювання запропоновано формування механізму державного регулювання галузі тваринництва у напрямі її інвестиційно-інноваційного розвитку. Враховуючи досвід світової спільноти, доведено, що державні інвестиції в інновації будуть більш ефективними за умови існування інноваційного кластера.

Керуючись принципом державної підтримки та регулювання аграрного ринку, передбачених угодою про асоціацію між Україною та ЄС, розроблено комплекс регуляторних кроків з боку держави щодо мінімізації ризиків та створення додаткових можливостей виробникам при виході продукції тваринництва на світові ринки. Обґрунтовано, що державні регуляторні дії повинні спиратися на: 1) адміністративно-правові важелі, що передбачають прискорення процесу впровадження європейських та міжнародних стандартів безпеки та якості продуктів харчування (*HACCP*, *ISO*, *EN*, Кодексу Аліментаріус) у сфері агропромислового виробництва; 2) організаційно-інформаційні важелі (ділового-консультативні збори, тренінги, семінари із залученням власників прогресивних господарств), які забезпечують інформаційно-комунікаційний процес між суб'єктами регулювання; 3) фінансово-економічні важелі спрямовані на стимулювання процесу трансформування дрібних селянських господарств у фермерські господарства сімейного типу; 4) соціально-екологічні важелі – запровадження системи перенавчання селян для підвищення здатності до підприємництва на селі, що слугуватиме до започаткування власної справи, забезпечення еколого-ощадливого використання природних ресурсів.

Обґрунтовано неспроможність механістичного підходу в регуляторних діях держави врахувати всю складність взаємозв'язків, процесів і впливів на розвиток галузі тваринництва, як економіко-соціо-екологічної системи. Як наслідок, розроблено новий підхід до формування механізму державного регулювання галузі тваринництва, який передбачає, що держава не управляє безпосередньо поведінкою системи, а запускає за допомогою регуляторних інструментів її внутрішній механізм самоорганізації. З позиції даного твердження та для окреслення перспективного сценарію формування механізму державного регулювання галузі тваринництва проведено експертну оцінку ваги впливу окремого методу державного регулювання на процес ефективного розвитку галузі тваринництва.

Коефіцієнт конкордації (узгодження думок експертів) на рівні 0,99 дає можливість стверджувати про встановлення комплексної рівноваги між адміністративно-правовими, організаційно-інформаційними, фінансово-економічними, соціально-екологічними методами при формуванні механізму державного регулювання галузі тваринництва. А результати кореляційно-регресійного аналізу підтвердили необхідність виваженого та поляризованого підходу при фінансовій підтримці виробників продукції тваринництва. Фінансова підтримка галузі потребує застосування точкового інструментарію регуляторного впливу для вирішення конкретного завдання та селективного відбору у визначенні отримувачів цієї підтримки (рис. 4).

Рис. 4. Системний підхід до формування механізму державного регулювання галузі тваринництва

Спираючись на основний принцип системного підходу з використанням властивостей емерджентності та синергії, запропоновано теоретичні та методичні положення щодо формування механізму державного регулювання галузі тваринництва, який базується на комплексному характері взаємодії методів жорсткого, м'якого, стимулюючого характеру з використанням точкового інструментарію державної фінансової підтримки.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження обґрунтовано та поглиблено теоретико-методичні засади й розроблено практичні рекомендації щодо формування ефективного механізму державного регулювання галузі тваринництва:

1. Теоретично обґрунтовано, що ефективний та стабільно зростаючий розвиток галузі тваринництва можливий за умови формування вираженого механізму державного регулювання, під яким слід розуміти сукупність регуляторних методів та важелів жорсткого, м'якого та стимулюючого характеру, що взаємопов'язані і діють під впливом динамічних елементів (цілей, напрямів та принципів). Правильний підбір регуляторних елементів механізму державного регулювання визначає ефективність виробництва галузі тваринництва.

2. На основі систематизації існуючих наукових поглядів, теоретичних обґрунтувань, методичних положень та власних практичних розробок щодо регуляторного впливу на розвиток галузі тваринництва запропоновано авторський підхід до формування механізму державного регулювання, адаптований до внутрішніх, зовнішніх та суспільних чинників впливу на виробництво продукції тваринництва, що спирається на комплексний характер взаємодії регуляторних методів з одночасним використанням точкового інструментарію державної фінансової підтримки.

3. Організаційно-економічні умови функціонування сільськогосподарських підприємств України є сприятливими для розвитку галузі тваринництва. Зокрема, протягом 2008–2013 рр. сільськогосподарськими підприємствами збільшено валове виробництва продукції тваринництва на 37,8 %. Проте в цілому низьку конкурентоспроможність галузі зумовлено значною концентрацією виробництва продукції тваринництва в особистих селянських господарствах (м'яса – 39,7 %, молока – 77,5 %, вовни – 86,6 %, меду – 98,2 %) та їх неспроможність виробляти продукцію, що відповідає міжнародним стандартам якості. Загальне скорочення обсягів виробництва продукції скотарства частково пов'язано з відсутністю вітчизняної селекційно-племінної бази високопродуктивних порід ВРХ. Недосконалість інфраструктури аграрного ринку спричиняє наявність неефективних каналів реалізації продукції тваринництва, що зумовлює збитковість виробництва м'яса ВРХ, овець (кіз) та птиці – на 43,3 %, 42,8 % та 10,0 % відповідно.

4. Процес формування та виконання державної підтримки щодо розвитку галузі тваринництва є недосконалим і характеризується такими недоліками: розподіл бюджетних коштів здійснюється непропорційно та ситуативно, що породжує значну диференціацію розмірів державної підтримки за областями України; галузеві програми розвитку тваринництва необґрунтовані, що спричиняє значний розрив між запланованими та фактично виконаними видатками. Емпіричне дослідження рівня державної підтримки засвідчило низький рівень обізнаності селян щодо можливостей одержання ними державної допомоги – 45,5 %, унаслідок чого відносна більшість вітчизняних товаровиробників, які такої підтримки потребують, залишаються поза її межами. В окремих випадках бюджетні дотації носять компенсаційний або ж соціальний характер. Враховуючи зазначене, доведено необхідність зміни державних регуляторних дій щодо стимулювання виробників продукції тваринництва, а саме – запровадження програм бюджетної підтримки, які сприятимуть інтенсивному розвитку молочної галузі тваринництва та

виробництву конкурентоспроможної продукції за рахунок виплат дотацій виключно за утримання високопродуктивного поголів'я ВРХ та компенсаційних виплат за понесені витрати з облаштування новостворених ферм.

5. В основу методичного інструментарію визначення результативності державного регулювання галузі тваринництва слід покласти кількісні та якісні показники державного регулятивного впливу. Інтегральний показник дозволяє оцінювати в динаміці зміни рівня державного регулювання в процесі застосування адміністративно-правових, організаційно-інформаційних, фінансово-економічних та соціально-екологічних методів. Практичними розрахунками виявлено, що у 2013 р. цей показник склав 0,58, що підкреслює необхідність удосконалення механізму державного регулювання галузі тваринництва. Для підвищення рівня державного регулювання слід удосконалити організаційно-інформаційні методи впливу на процеси розвитку галузі тваринництва.

6. Оцінку впливу державних регуляторних важелів на обсяги виробництва основних видів продукції тваринництва слід здійснювати на основі економіко-математичної моделі, на підставі якої виділено окремі групи важелів механізму державного регулювання, доцільність впровадження яких потребує галузь тваринництва. Згідно такого підходу об'єктивно визначено, що основними напрямками регуляторних дій держави щодо молочної галузі тваринництва повинно стати створення програм бюджетної підтримки спрямованих на підвищення рівня інтенсивності виробництва галузі; удосконалення цінового механізму в напрямі стимулювання підвищення якості продукції тваринництва та створення умов для формування ефективних каналів реалізації продукції тваринництва шляхом розвитку мережі дрібнотоварного продажу. Встановлена тенденція показала, що м'ясний напрям виробництва перебуває у значній залежності від інвестиційних вкладень та інноваційних впроваджень в галузь тваринництва. Відтак стимулювання інноваційно-інвестиційного середовища, у якому створюються та реалізуються науково-технічні розробки з відповідним фінансовим забезпеченням, вбачається необхідною умовою підвищення ефективності галузі тваринництва.

7. Наукове передбачення обсягів виробництва продукції тваринництва слід здійснювати на основі нелінійного диференційного рівняння першого порядку. Прогнозна модель виробництва продукції тваринництва ґрунтується на необхідності врахування прояву впливу державних регуляторних дій на результативну ознаку (часовий лаг). Розрахунки підтверджують доцільність використання точкового інструментарію в державній фінансовій підтримці галузі тваринництва. Прогноз виробництва продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах України вказує на те, що за умови активізації фінансово-економічних важелів державного регулювання на рівні 2005–2013 рр. виробництво м'яса обсягом 1991,88 тис. т буде досягнуто у 2016 р., при цьому максимальний ефект від державного регулювання отримуємо через 18 місяців. У цей період темпи росту обсягів виробництва

м'яса будуть найвищими. Позитивний вплив обраних регуляторних важелів на виробництво молока спостерігається із запізненням у два роки. Тому виробництво молока обсягом 3494,12 тис. т буде досягнуто в 2019 р. Максимально позитивний ефект впливу вищезгаданих важелів державного регулювання матиме місце на четвертий рік.

8. Швидке досягнення поставлених цілей в інноваційній політиці держави можливе за умови системного підходу, який передбачає налагодження тісних взаємозв'язків між наукою, сільськогосподарськими підприємствами, асоціаціями переробників продукції тваринництва, обслуговуючими структурами на ринку продукції тваринництва й державними органами шляхом стимулювання різноманітних партнерств між ними. Створення інноваційного кластера з виробництва продукції тваринництва сприяє модернізації та підвищенню ефективності господарювання. Для скорочення організаційного періоду формування кластерів необхідно створити інститути та інституції з врегулювання правових, економічних і соціальних засад формування діяльності інноваційних аграрних кластерів, та на підставі визнання кластера, як самоврядного господарського об'єднання підприємств, поширити на нього існуючі та розробити нові, спеціалізовані програми державної підтримки.

9. Стратегічними пріоритетами для галузі тваринництва є впровадження європейських вимог щодо безпечності та якості продукції. Комплекс когерентних заходів, спрямованих на ефективне включення національних виробників галузі тваринництва в систему євроінтеграційних вимог, передбачає прискорення трансформування дрібних селянських господарств у фермерські господарства сімейного типу, посилення мотиваційних засад залучення інвестицій у галузь та розвиток підприємницької активності товаровиробників на селі. Суттєвий вплив на забезпечення результативності таких заходів має логічно побудований ділового-консультативний процес між усіма суб'єктами державного регулювання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз:

1. Сус Л. В. Державне регулювання інноваційного напрямку розвитку галузі тваринництва / Л. В. Сус // Облік і фінанси. – 2015. – № 1 (67). – с. 108–114 (0,44 друк. арк.).

У наукових фахових виданнях:

2. Сус Л. В. Інструментарій державного регулювання галузі тваринництва в Україні / Л. В. Сус // Вісн. Сумського державного університету. Сер.: Економіка. – 2014. – № 2. – С. 54–62 (0,55 друк. арк.).

3. Сус Л. В. Загальні тенденції розвитку галузі тваринництва в Україні та перспективи відродження / Л. В. Сус // Вісн. ЖНАЕУ. – 2013. – № 1–2 (37), Т. 2. – С. 257–263 (0,39 друк. арк.)

4. Сус Л. В. Перспективи стабілізації цінової ситуації в галузі тваринництва / Л. В. Сус // Вісн. аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – вип. 1 (77). – С. 100–108 (0,4 друк. арк.).

5. Сус Л. В. Головні аспекти державного бюджетного фінансування галузі тваринництва / Л. В. Сус // Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки. – 2014. – № 25. – С. 39–44 (0,4 друк. арк.).

6. Сус Л. В. Стан реалізації фінансової державної підтримки виробництва продукції тваринництва в Україні / Л. В. Сус // Вісн. ЖНАЕУ. – 2014. – № 1–2 (43), т. 2. – С. 183–193 (0,5 друк. арк.).

В інших виданнях:

7. Сус Л. В. Альтернативні шляхи реалізації продукції тваринництва / Л. В. Сус, Ю. Ю. Сус // Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки: матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів / відп. ред. З. В. Герасимчук. – Луцьк : РВВ Луцького нац. техн. ун-ту, 2013. – Вип. 6, ч. 3. – С. 321–324 (0,15 друк. арк.) (*особисто автору належить розрахунок економічних втрат виробників від продажу молока*).

8. Сус Л. В. Використання світового досвіду державної підтримки аграрної сфери / Л. В. Сус // Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону : матер. дев'ятої міжфак. наук.-практ. конф. молодих вчених, 22 трав. 2013 р. – Житомир: ЖНАЕУ, 2013. – С. 20–22 (0,22 друк. арк.).

9. Сус Л. В. Вплив цінової політики на виробничо-господарську діяльність виробників продукції тваринництва / Л. В. Сус, Ю. Ю. Сус // Фінансова політика в аграрному секторі економіки : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – С. 140–144 (0,18 друк. арк.) (*особисто автору належить проведений кореляційно-регресійний аналіз впливу середньо закупівельної ціни на приріст обсягів виробництва продукції тваринництва*).

10. Сус Л. В. До питання про необхідність державного регулювання галузі тваринництва / Л. В. Сус // Соціально-економічні перспективи розвитку України в ХХІ столітті : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 15 листоп. 2013 р. – Тернопіль : Вектор, 2013. – С. 148–150 (0,16 друк. арк.).

11. Сус Л. В. Модель прогнозування виробництва продукції тваринництва / Л. В. Сус // Кооперативні читання : 2015 рік : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. – Житомир : ЖНАЕУ, 2015. – С. 247–251 (0,16 друк. арк.).

12. Сус Л. В. Оцінка бюджетних програм розвитку галузі тваринництва в Україні / Л. В. Сус // Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону : матер. десятої міжфак. наук.-практ. конф. молодих вчених. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – С. 205–208 (0,19 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Сус Л. В. Формування механізму державного регулювання галузі тваринництва. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Житомирський національний агроекологічний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2015.

У дисертації досліджено теоретичні і методичні положення та розроблено науково-практичні рекомендації щодо формування механізму державного регулювання галузі тваринництва. Розкрито сутність поняття механізму державного регулювання галузі тваринництва та розроблено теоретико-методологічний підхід щодо його формування. Обґрунтовано методичні підходи та запропоновано методика оцінювання результативності державного регулювання галузі тваринництва за допомогою розрахунку інтегрального показника. Проаналізовано сучасний стан галузі тваринництва та удосконалено методика прогнозування обсягів виробництва продукції тваринництва, яка базується на застосуванні предикативної моделі росту, що характеризує часовий лаг впливу окремих регуляторних важелів на обсяги виробництва молока та м'яса в Україні. Удосконалено методичний підхід до визначення вагомості впливу державних регуляторних важелів на обсяги виробництва продукції тваринництва в Україні. Обґрунтовано пропозиції першочергових державних регуляторних дій та розроблено інструментарій механізму державного регулювання галузі тваринництва.

Ключові слова: механізм державного регулювання, інструментарій регуляторного впливу, галузь тваринництва, продукція тваринництва, продовольча безпека.

АННОТАЦИЯ

Сус Л. В. Формирование механизма государственного регулирования отрасли животноводства. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Житомирский национальный агроекологический университет Министерства образования и науки Украины, Житомир, 2015.

Научно обоснованы теоретические и методические положения и разработаны практические рекомендации относительно формирования механизма государственного регулирования отрасли животноводства. Теоретически доказано, что внедрение взвешенного и системного подхода в процессе государственного регуляторного влияния является необходимым условием для последующего развития отрасли животноводства и объективным условием обеспечения национальной продовольственной безопасности страны. Предложен авторский подход к формированию механизма государственного регулирования, который адаптирован к внутренним, внешним и общественным

факторам влияния на развитие отрасли животноводства, и базируется на комплексном характере взаимодействия регуляторных методов (административно-правовых, организационно-информационных, финансово-экономических, социально-экологических) с одновременным использованием точечного инструментария государственной финансовой поддержки. Усовершенствовано понятие «государственное регулирование отрасли животноводства», которое трактуется как совокупность регуляторных методов и рычагов жесткого, мягкого и стимулирующего характера, которые взаимосвязаны и действуют под воздействием динамических элементов (целей, направлений и принципов).

Обоснованы методические подходы и предложена методика оценки результативности государственного регулирования отрасли животноводства с помощью расчета интегрального показателя, который включает систему количественных и качественных показателей процесса регулирования в разрезе отдельных методов влияния, а именно административно-правовых, организационно-информационных, финансово-экономических и социально-экологических.

Проанализировано также состояние отрасли животноводства и определены позитивные тенденции, которые способствуют прогрессу в отрасли, повышению эффективности производства и деструктивные факторы ее развития. Идентифицированы факторы регуляторного влияния, которые влияют на объемы производства продукции животноводства, наиболее существенными среди которых определены дотации, привлечение инвестиций, внедрение инноваций. За результатами корреляционно-регрессионного анализа установлено, что влиятельными рычагами государственного регулирования производства мясной продукции являются объемы бюджетной поддержки научно-технических работ в сельском хозяйстве и объемы инвестиций в биологические активы животноводства, а основными направлениями регулятивных действий государства относительно молочной отрасли животноводства является обеспечения прямой и непрямой бюджетной поддержки производителей молочной продукции; усовершенствование ценового механизма в направлении стимулирования повышения качества животноводческой продукции и создания условий для формирования эффективных каналов реализации путем развития сети мелкотоварной продажи.

Установлено, что процесс формирования и выполнения государственной поддержки отрасли животноводства в отдельных случаях носит компенсационный, или же социальный характер. Доказана необходимость усовершенствования механизма государственного регулирования отрасли животноводства, в части разработки бюджетных программ стимулирующего характера, направленных на повышение уровня интенсивности производства, а именно: дотации на содержание высокопродуктивного поголовья и компенсирование расходов на обустройство созданных ферм.

Разработана предикативная модель производства продукции животноводства на основе нелинейного дифференциального уравнения первого

порядка с учетом временного лага между объемами производства и влиянием регуляторных рычагов (бюджетных дотаций, привлеченных инвестиций и внедренных инноваций). Модель дает возможность спрогнозировать объемы производства мясной и молочной продукции в Украине при условиях внедрения стимулирующей поддержки отрасли животноводства.

Разработан комплекс когерентных мероприятий, направленных на эффективное привлечение национальных производителей животноводческой продукции, в систему евро интеграционных требований, за счет ускорения трансформации мелких крестьянских хозяйств в фермерские хозяйства семейного типа, усиления мотивационных принципов привлечения инвестиций в отрасль и обеспечения предпринимательской активности товаропроизводителей на селе. При этом, обоснована необходимость переориентации организационно-информационной работы в направлении построения конструктивного консультативного процесса между всеми субъектами государственного регулирования отрасли животноводства.

Ключевые слова: механизм государственного регулирования, инструментарий регуляторного влияния, отрасль животноводства, продукция животноводства, продовольственная безопасность.

SUMMARY

Sus L. V. The formation of the mechanism of state regulation of animal husbandry. – Manuscript.

Thesis for a Candidate degree in economic sciences, in specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Zhytomyr National Agroecological University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2015.

The thesis covers the investigations into theoretical and methodical principles, as well as into scientific and practical recommendations related to the formation of the mechanism of the state regulation of animal husbandry. The essence of the concept of mechanism of animal husbandry of state regulation is revealed, the theoretical and methodological approach to its formation is developed. The author substantiates the methodical approaches and suggests the techniques of assessing the efficiency of the state regulation of animal husbandry through calculating the integral index. The author also analyzes the present-day state of animal husbandry and improves the technique of prognosticating the volumes of animal produce which is based on the application of the prediction model of growth which characterizes the temporal lag concerning the effects of separate regulatory levels on the volumes of milk and meat production in Ukraine. The methodical approach to determining the significance of the effects of state regulatory levers on the volumes of animal production in Ukraine is improved. The proposals related to the priority action are substantiated and a set of instruments of the mechanism of state regulation in animal husbandry is developed.

Keywords: mechanism of state regulation, set of instruments of regulatory effects, animal husbandry, animal produce, food safety.

Підписано до друку 03.11.2015
Папір друкарський. Друк офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Формат 60х90/16
Наклад 100 примірників. Зам. № 1409

Віддруковано з готових оригіналів-макетів автора
У Житомирському комунальному книжково-газетному видавництві «Полісся»
10008, м. Житомир, вул. Шевченка, 18-а
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру: серія ЖТ № 5 від 26.02.2004 р.